

Ҳадис дарслари (34-дарс) Имом Аҳмад ибн Ҳанбал

13:30 / 22.05.2019 5945

Аҳмад ибн Ҳанбал ибн Ҳилол ибн Асад Идрис ибн Абдуллоҳ ибн Ҳайён ибн Абдуллоҳ ал-Бағдодий ҳадис ва фикҳ олими ва Ҳанбалий мазҳабининг асосчисидирлар.

Насаблари Иброҳим алайҳиссаломгача бориб, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг насабларига Аднонда қўшилади. Аҳмад ибн Ҳанбалнинг ота-оналари асли Туркманистоннинг Марв шаҳридан бўлиб, кейинроқ Бағдодга кўчиб келишади ва Аҳмад ибн Ҳанбал ҳижратнинг 164 йили Бағдодда дунёга келадилар.

Бу зотнинг ёшлик пайтларида оталари вафот этадилар. Улғайгач, аввалига қозихонада Абу Юсуфдан қозиликни ўргандилар. Кейинчалик ҳадис эшитишни хуш кўриб, ҳадис жамлашга киришдилар. Биринчи ҳадисни ҳижратнинг 179 йили эшитиб, ёзишни бошлаганлар.

Аҳмад ибн Ҳанбал ҳижратнинг 189 йили йигирма беш ёшларида Ямандаги устозлари Абдурраззоқ ҳузурига сафар қиладилар. Дўстлари Яҳё ибн Муъйин, Исҳоқ ибн Раҳовайҳлар билан бирга, бу устозларидан дарс оладилар. Кейинчалик Макка, Мадина, Шом, Яман, Куфа, Басра каби жойларга ҳадис тщплаш учун сафар қиладилар.

Иброҳим ал-Ҳарбий айтадилар: «Аллоҳ таоло аввалгию охиргиларнинг илмини Аҳмад ибн Ҳанбалда жамлаган, деб ўйлайман». Али ибн ал-Мадиний айтадилар: «Аллоҳ бу динни икки киши билан қувватлади. Уларнинг учинчиси йўқдир. Биринчи бор одамлар диндан қайтаётган куни Абу Бакр Сиддиқ билан динни қувватлади. Иккинчи бор фитна кунида Аҳмад ибн Ҳанбал билан қувватлади». Яна у киши: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан кейин Ислом иши билан Аҳмад ибн Ҳанбалдан ташқари, ҳеч ким шуғулланмади», дедилар. У зотдан: «Абу Бакр Сиддиқ ҳам-а?» деб сўралганда: «Абу Бакр Сиддиқ ҳам», деб айтдилар. «Чунки Абу Бакр билан у кишини қувватлаб турган аъёнлари ва аскарлари бўлган, Аҳмад ибн Ҳанбалнинг аъёнлари ҳам, аскарлари ҳам бўлмаган эди», дедилар.

Аҳмад ибн Ҳанбал инсонларга энг тўғри йўл - Ислом дини эканини тушунтириб, кўп даъват қилдилар. Шундан кейин қанчадан-қанча одамлар шу киши сабабли Ислом динини қабул қилдилар. Зархоний айтадилар: «Аҳмад ибн Ҳанбал 220000 дан зиёда яҳудий, насроний, мажусий динига мансуб бўлган кишиларнинг Ислом динига киришига сабабчи бўлдилар. Аҳмад ибн Ҳанбални нафақат Ислом аҳллари, балки бошқа динга мансуб кишилар ҳам билишарди. Бир куни мажусий динига мансуб икки киши тортишиб қолади. Шунда улар Хуросон қозиси ҳузурига боришади. Қози Ислом дини бўйича ҳукм чиқариб, улардан бирининг ҳақлигини исбот қилади. Шунда «зиёнига ҳукм қилинган» одам: «Агар Аҳмад ибн Ҳанбалнинг мазҳабига асосланиб ҳукм чиқарган бўлсанг, розиман», деб айтади.

Ҳар бир илм олими Аҳмад ибн Ҳанбални ўзининг устози деб билиб, ҳурмат қилар эди. Қуръон олимлари Аҳмад ибн Ҳанбалнинг Қуръон аҳкомларини яхши билишлари, қироатлари ёқимли, овозлари ширинлигини тан олишар эди. Ҳадис олимлари Аҳмад ибн Ҳанбални ҳадис олими, уни ёдлаб, саҳиҳ ва заиф ҳадисларга ажратувчи деб билишар ва у кишидан ҳадис эшитишга шошилар эдилар. Бунга ўша пайтдаги муҳаддислардан Бухорий, Муслим, Абу Довуд каби улуғ зотларнинг у кишига шогирд бўлишгани катта далилдир. Фикҳ олимлари эса бирор бир ҳукм чиқаришга шошилмасдан, Аҳмад ибн Ҳанбалнинг фатволарига қараб ҳукм чиқарар эдилар. Бу зотнинг бир нечта устозлари бўлиб, Ҳошим ибн Башир, Шофеъий, Башир ибн ал-Муфаззал, Исмоил ибн Али, Суфён ибн Уяйна ва бошқалар шулар жумласидандир. Абу Бакр ал-Марвазий, Шоҳин ибн ас-Самидоъ, Абу Довуд, Бухорий, Муслим, Абу Али Ҳусайн, Абу Бакр Аҳмад ва бошқалар у зотнинг шогирдлари ҳисобланади.

Аҳмад ибн Ҳанбал 40000 дан зиёд ҳадисни ўз ичига олган «Муснад» китобидан ташқари, «Китобуз-зуҳд», «Ал-Маърифа ват-таълим», «Ал-жарҳ ват-таъдил» ва бошқаларни тасниф этганлар.

Ўша пайтда баъзи бир фуқаҳолар, айниқса подшоҳ ҳузуридаги олимлар Қурцони каримни «махлуқ», яъни Қуръон бошқа нарсалар каби, Аллоҳнинг яратган бир махлуқи, деб аташади. Аҳмад ибн Ҳанбал бу нотўғри тушунчанинг Исломга зид эканини исботлаб берсалар ҳам улар сўзларидан қайтмайдилар. Балки кимки уларга қарши чиқса, уни азоблайверадилар. Ана шу азобланганлар орасида Аҳмад ибн Ҳанбал ҳам бор эдилар. Аввалига у зотни уриб, кейин қамоққа олишади. Аҳмад ибн Ҳанбал шунча азоблашса ҳам сўзларидан қайтмайдилар. У кишининг шарофатлари туфайли Ислом уммати бу нотўғри тушунчадан сақланиб қолди. Аллоҳ у кишидан рози бўлсин.

Имом Аҳмад ибн Ҳанбал ҳижратнинг 241 йили Бағдод шаҳрида вафот этдилар.

«Ҳадис ва ҳаёт» китобидан